

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW

Uniwersytet Warszawski

Przemoc wobec dzieci w sieci.
Cyberprzemoc jako forma przemocy.

Internet i sieć komórkowa stały się jednym z najpopularniejszych wśród młodzieży mediów. Są przez nich postrzegane jako ulubiona forma spędzania wolnego czasu, nauki, komunikowania się oraz poszukiwania informacji. Jak wynika z raportu NASK „Nastolatki 3.0”, co czwarty nastolatek (25,8%) posiada od 5 do 8 kont na portalach i platformach społecznościowych, natomiast ponad jedna trzecia (36%) posiada więcej niż 8 takich kont¹.

Trzeba jednak pamiętać, nowoczesne technologie informacyjne i komunikacyjne wykorzystywane są również w celach opresyjnych. Cyberprzemoc to przemoc z użyciem urządzeń elektronicznych, najczęściej telefonu bądź komputera. Bywa określana także jako cyberbullying: nękanie, dręczenie, prześladowanie w internecie. Etymologia tego pojęcia wywodzi się od ang. słowa *bullying*, które oznacza „terroryzowanie, nękanie”, oraz członu *cyber*, odnoszącego się do internetu i cyberprzestrzeni². Celem cyberprzemocy jest wyrządzenie krzywdy drugiej osobie. Jest to działanie podejmowane z premedytacją wobec słabszego, który nie może się bronić. Cyberprzemoc może przybierać różne formy. To nie tylko obraźliwe wpisy w mediach społecznościowych, ale także agresywne wiadomości przesyłane przez komunikatory czy też wpisy na forach. Szybkość przekazywana informacji powoduje, że taka przemoc eskaluje znacznie szybciej niż w świecie realnym³.

Połowa nastolatków osobiście doświadczyła różnych form przemocy w internecie – wyzywania, poniżania, ośmieszania lub zastraszania, a 44.6% młodych ludzi spotyka się w sieci z sytuacjami, kiedy ich znajomi są atakowani i wyzywani. Z ośmieszaniem i poniżaniem kogoś w cyberświecie zetknął się co trzeci nastolatek (ośmieszanie – 33,2%, poniżanie 29,6%). Warto też zauważyć, że wzrasta odsetek nastolatków, które decydują się na spotkanie z osobą dorosłą, poznaną w internecie. W 2020 roku było

¹ R. Lange (red.): *Nastolatki 3.0. Raport z ogólnopolskiego badania uczniów i rodziców*. NASK – Państwowy Instytut Badawczy Warszawa 2023, s. 8.

² *Cyberbullying – nękanie w sieci*, <https://www.gov.pl/web/baza-wiedzy/cyberbullying--nekanie-w-sieci>

³ A. Borkowska: *Przemoc w szkole. Poradnik dla nauczycieli*. Ministerstwo Cyfryzacji, NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2023, s. 6.

to 14.1%, a w 2022 roku już 17,9%. Co trzeci nastolatek (32,7%) twierdzi, że zdarzyło mu się otrzymać czyjeś nagie lub półnagie zdjęcie za pośrednictwem internetu. Ponad dwie trzecie młodych internautów (68,4%) twierdzi, że problemem cyberswiata jest mowa nienawiści. Należy też zauważyć, że zwiększa się wśród nastolatków poczucie, że osoby, które obrażają w internecie, są bezkarne (2022 – 51,3% vs. 2018 – 36%). Ponad 40% (43,7%) młodzieży twierdzi, że w internecie nie można odróżnić informacji prawdziwych od fałszywych (vs. 2018 – 49%). Z powodu korzystania z mediów społecznościowych niespełna jedna czwarta młodzieży (23,8%) często zaniedbuje swoje obowiązki domowe, natomiast prawie trzech na dziesięciu nastolatków (28,7%) często zaniedbuje obowiązki szkolne z powodu używania mediów społecznościowych. Młodzież podejmuje pełne spectrum wyzwań internetowych – od zabawnych czy nierozważnych po nawet takie, które mogą powodować różnego rodzaju niebezpieczeństwa. Trzech na dziesięciu (31,1%) nastolatków przyznało, że w ostatnim roku wzięło udział w wyzwaniu, w którym mogło dojść do narażenia życia lub zdrowia fizycznego/ psychicznego – ich samych lub innych osób⁴.

Młodzi ludzie bardzo rzadko proszą dorosłych – rodziców i nauczycieli o pomoc, w przypadku gdy doświadczają cyberprzemocy. Wyniki badań polskich nastolatków wskazują, że jedynie co czwarta ofiara przemocy online informuje o tym swoich rodziców. Skutki cyberprzemocy bywają niezwykle bolesne dla osób, które stały się obiektem ataków. Ofiary mają bowiem znacznie bardziej ograniczoną możliwość obrony, a wyrządzone szkody często trudno odwrócić. Konsekwencje prześladowania w sieci mogą być różne, w zależności od powagi aktu agresji. Dzieci doświadczające cyberprzemocy przeżywają bardzo trudne emocje. Mogą czuć się osaczone, osamotnione i bezsilne. Często są przekonane, że nic nie da się zrobić z sytuacją, w której się znalazły. Obawiają się, że kompromitujące materiały mogą dotrzeć do bardzo dużej grupy osób, przez co mierzą się z poniżeniem, upokorzeniem, lękiem, rozpaczą, smutkiem⁵.

Obecność dzieci i młodszych nastolatków w przestrzeni cyfrowej, która nie jest dla nich bezpieczna, związana jest także z niską świadomością osób dorosłych w zakresie higieny cyfrowej. Istotą podejścia opartego na higienie cyfrowej nie jest odebranie dzieciom i młodzieży możliwości kontaktu z nowymi technologiami, ale proponowanie im tych, które są bezpieczne i dostosowane do ich wieku, równoległe z uczeniem ich zdrowych nawyków cyfrowych. Trzeba pamiętać, że każde zachowanie o charakterze cyberprzemocy wymaga reakcji dorosłych⁶.

⁴ R. Lange (red.): *Nastolatki 3.0.*, op. cit., s. 8-9.

⁵ A. Borkowska: *Przemoc w szkole*. op. cit., s. 10.

⁶ M. Bigaj, K. Ciesiołkiewicz, K. Mikułski, A. Miotk, J. Przewłocka. M. Rosa, A. Załęska: *Internet dzieci. Raport z monitoringu obecności dzieci i młodzieży w internecie*, Fundacja Instytut Cyfrowego Obywatelstwa, Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15, Warszawa 2025, s. 5.

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW

Tekst powstał w ramach bezpłatnej ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej „Przeciwdziałanie przemocy domowej” realizowanej w 2025 r. przez Fundację Instytut Nowej Kultury, www.instytutnowejkultury.pl